

Bispevisitas i Lillehammer

mars 2025

Visitasforedrag 16. mars 2025

Innledning

Vi har nå kommet til avslutningen av visitasen i Lillehammer kirkekommune. En visitas rommer flere perspektiver. Som biskop har jeg fått gleden av å bli mer kjent med et vidt spekter av hva Lillehammer har vært, er og ønsker å bli. Jeg fikk gå stafett-Birken! Kanskje ikke en livslang drøm, men, det å ta del i noe slikt er også en måte å holde i hevd historien - tilbake til [birkebeinere og baglere](#) – til en tid med stor maktkamp i både kirke og samfunn. [Flukten på skiene](#) er jo en slags nasjonal heltehistorie, og en hendelse Lillehammer bærer med seg i sin identitet, se bare på [kommunevåpenet](#). Dette har igjen ført til at idrett, ski og vintersport helt klart er en del av kommunens og folkets bevissthet, og det har spor langt tilbake i tida. Baglerne blir gjerne forbundet med kirka og kirkas menn, som kjempet om makta mot kong Sverre og birkebeinerne. Men storhetstida i Norge kom, når birkebeinere og baglere sluttet fred og samarbeidet, og baglerne gikk over til Sverres sønnesønn, Håkon Håkonsson. Barnet som etter fortellingen blir reddet, nettopp av skiløperne mellom Lillehammer og Rena.

Den norske kirkes nåværende strategi har overskriften - [“Mer himmel på jord”](#). Strategien peker på at kirka er til for det enkelte menneske og er en

fellesskapsbygger, kirka er en samfunnsaktør – og en selvstendig organisasjon med alle de følgene det har. Disse perspektivene kommer tydelig fram i en visitas. Vi har fått satt fokus på gudstjenester og kirkelig handlinger, blant annet ved å helt konkret feire flotte messer i gode kirkebygg. Vi har besøkt alle kirker og kirkegårder. Så har vi opplevd aktivitet innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk. Vi har fått diskutere kirkas rolle i beredskapsarbeidet, og vi har samtalt godt i flere fora om hvordan kommunen, organisasjoner og kirka sammen kan skape gode hjemplasser. Først og fremst handler jo visitasen om folk, og vi har fått møte masse mennesker. Folk som har interne og viktige roller i kirka, frivillige, og mange, mange lillehamringer.

Hovedformålet med en visitas er å støtte, inspirere og veilede. Å bidra til å gjøre kirkas nærvær synlig i lokalsamfunnet. Og, gjennom et godt og innholdsrikt program, har vi fått tematisert viktige sider av kirkas rolle og betydning i soknene her. I dette foredraget vil jeg først gi en gjennomgang av hva jeg så og hørte i de ulike møtepunktene, før jeg vil peke på noen utviklingsområder som jeg gjerne vil utfordre til i det videre arbeidet med å være framtidens kirke i Lillehammer.

Del 1 – Oppsummering av visitasdagene

Tirsdag 4. mars

“I en kirke midt i byen har vi kommet sammen. Med oss har vi liv og bønn som venter et Amen” (Norsk salmebok 544)

Midt i sentrum ligger Lillehammer kirke, bygd i 1882. Den ligger der som et tydelig bevis på evangeliets tilstedeværelse midt i folks liv. Den ligger der som en påminnelse om tro, håp og kjærlighet - i grå og lyse dager. Visitasen fikk en god start med *morgensang med nattverd* i denne flotte kirka. Det er ikke mange ting som skaper mer fellesskap enn det vi finner rundt nattverdbordet – verdens mest rettferdige måltid.

Fellesskap var også et nøkkelord i den neste programposten. Ett av de viktige møtepunktene i løpet av en visitas er med den *kirkelige stab*. For å skape kirke trengs det et arbeidslag med kompetanse, engasjement og hjerte. Arbeidet som gjøres hver eneste dag skaper tillit mellom kirke og folk. Og da tenker jeg både på det synlige, og det usynlige arbeidet som kirkas folk gjør i det daglige. Den tilliten er vi helt avhengig av, og noe som alltid må næres og utvikles. Staben har et særlig engasjement for barn og unge, og ville bruke stunden vår sammen på nettopp det temaet. Vi snakket om den nye planen for kirkelig undervisning og læring, som ble vedtatt av Kirkemøtet i fjor. Vi fikk videre en god prat rundt spørsmålet om hvordan kirka kan være kirke for ungdom, også å være et godt sted for ungdom, og på ungdoms premisser. Det ble en engasjerende og spennende økt med staben, og selv om vi nok ikke løste alle utfordringer, så er sånne samtaler alltid et godt sted å starte, både for å bevisstgjøre oss hva vi har og gjør, men også de behov og muligheter vi ser.

Gjennom visitasen ble det satt av god tid til å besøke de mange hellig-stedene i kommunen. Både livets hus og dødens hage, som jeg kaller kirkehus og kirkegård. Kirkebyggene er gudshus, kulturarv, kulturhus og beredskapsrom på en og samme tid. Kirkebyggene er viktig for folk – det viser blant annet medlemsundersøkelsene til Dnk. Denne første visitasdagen var det omvisning i *Lillehammer kirke, kapellet og på kirkegården*. Det var flott å oppleve det nyrestaurerte kapellet, og få høre om de spennende planene for bruken av bygget.

Vi reiste fra Lillehammer sentrum til møte med *Tårnagentklubb i Nordre Ål kirke*. Denne klubben for 8- og 9-åringer møtes omtrent en gang i måneden, og starter med en enkel middag. Barna får oppleve bibelfortellinger, lek og aktiviteter. Det var fint å få møte barna, spise fiskepinner og leke “de første kristne”.

I Lillehammer er det seks sokn, som alle har sine folkevalgte menighetsråd. Som det framkommer i [kirkeordningen](#) vår er det disse som sitter med virksomhetsansvaret for “*alt som kan vekke og nære det kristelige liv i soknet*”. I Nordre Ål var det et *felles møte* med alle disse seks menighetsrådene. Vi fikk en fin presentasjon fra det enkelte råd, og det er alltid fascinerende å få et lite bilde av alt det som skjer i soknene. Det er aktivitet gjennom hele uka, for alle aldre og nærmest til alle døgnets tider! Så jobbet vi videre sammen om ulike temaer; hvordan kan menighetsrådene samarbeide bedre og tettere? Hvordan være i berøring med flere mennesker? Dette er helt sentrale strategiske samtaler, og noe det er viktig å fortsette å snakke om i tida framover. Jeg takker for en god samtale med menighetsrådene i Lillehammer kirkekommune.

Den første dagen ble så avsluttet med *Tomasmesse* i Nordre Ål kirke. Messen har sitt navn fra en av Jesu disipler, han som det står at “tvilte” og trengte fysisk bevis for å kunne tro. Tomasmesse gir nettopp et rom for tro, tvil og undring, og vektlegger konkrete uttrykksformer i liturgien som lystenning, bli korset med dåpsvannet eller skrive en bønn. Sammen med koret “Flowers” og en strykekvartett ble dette en stemningsfull kveld i det flotte kirkerommet.

Onsdag 5. mars

Onsdag morgen, som også i kirkeåret var Askeonsdag, startet med *omvisning på kirkegården på Nordre Ål* og deretter på *Nordre gravlund*. Det er mye godt folkehelsearbeid i en pent stelt kirkegård, og her i Lillehammer er det stort fokus på kvalitet i dette arbeidet. Det skal utvikles en masterplan for alle gravplassene i kommunen, noe som vil gi et faglig innsteg til utviklingen av både landskapet, minnelunder, minnevegger og framtidig plassbehov. Dette heier jeg virkelig på, og ser fram til å se planene videreutviklet.

Det er ingen tvil om at vi befinner oss i en farligere og mer uforutsigbar verden. Den nye [Totalberedskapsmeldingen](#) peker på at det trengs enda bedre og tettere samhandling mellom statlige og lokale myndigheter, næringslivet og frivilligheten for at ressursene skal matche når krisa inntreffer. Den norske kirke skal selvsagt ivareta sitt samfunnsoppdrag også i krisesituasjoner, og er derfor opptatt av beredskap. I den forbindelse var det naturlig å legge et besøk til *Jørstadmoen leir* under visitasen. Vi ble tatt godt imot av Cyberforsvaret, fikk en faglig samtale om hva som skjer på Jørstadmoen, feltpresttjenesten og cyberforsvarets oppdrag.

På *Lundgaardsløkka barnehage* tjuvstartet vi påsken. Gjennom et svært godt pedagogisk opplegg fikk barna ta del i påskens fortellinger, og vi vandret gjennom palmesøndag, skjærtorsdag, langfredag og påskedagen. Dette er et utmerket eksempel på hva samarbeid mellom kirke og barnehage kan føre til.

Kulturhertet er en viktig møteplass i Lillehammer. Barn og unge fra ulike land møtes og skaper ting sammen. "Lillehamringer fra hele verden!" Kulturen og teateret bringer folk sammen, og dette kulturprosjektet har store sosiale ringvirkninger. Det var direkte rørende å høre om hvor mye dette har betydd for deltakerne, og at det rett og slett er med på å gi folk følelsen av verdighet. Imponerende å høre om alt det som planlegges for huset, HeArtBox, og hvilke oppsetninger som planlegges i tida framover, ikke minst operaoppsetningen *Hulda*. Dette er virkelig et sted som får små og store hjerter til å banke sammen.

Annenhver onsdag kommer det flere familier til *Fåberg menighetshus* for å i fellesskap spise god og rimelig middag med påfølgende opplegg med *Gullfisken* – søndagsskole på en hverdag. Det å skape noe for både barn og voksne sammen er en veldig god tilnærming, vi vet jo at tidsklemma er krevende for noen og enhver, ikke minst for småbarnsforeldre. Slike tiltak gir rom for å være sammen, møte andre i samme situasjon, og kjenne på et inkluderende fellesskap med lav terskel.

Vi dro så videre til Søre Ål kirke for å møte *ungdomslederne på uTroLig*. Gjengen møtes flere ganger i måneden, og har blitt et viktig sted for ungdommer, hvor enkelte har vært med i mange år. Det drøftes små og store spørsmål innen lederskap, slik som bruk av kommunikasjon, ansvar og

taushetsplikt, praktisk planlegging og mye mer. Disse lederne er viktige for menighetene, ikke minst ved at de er med som ungdomsledere på konfirmantleir. Jeg fikk en god prat med ungdommene rundt pizzabordet, og vi fikk forberedt *ungdomsgudstjenesten*. Denne ble feiret med band i et intimt og varmt kirkerom. Unge stemmer, band og dekket nattverdsbord gav en hellig time på askeonsdag, og en flott avslutning på dag to i visitasen.

Torsdag 6. mars

Det var noe historisk over første programpost torsdag 6. mars. Da møttes vi nemlig til *morgensang i Lillehammer kapell*. Mange hadde møtt opp for å oppleve den første kirkelige handlingen i det nyrenoverte kapellet, og det var helt tydelig at dette bygget kommer til å skape mye glede og liv i årene framover. Til lykke med dette kapellet!

Vi dro så på *omvisning i Søre Ål kirke og kirkegård*. Ei veldig flott kirke og ikke minst kirkegård, i et sokn som har vekst i innbyggertallet på grunn av utbygging. Vi diskuterte viktigheten av at konfirmantene får mulighet til å bli konfirmert i sin hjemme-kirke, og at det derfor kanskje vil være behov i tida framover å legge til rette for flere konfirmasjonsgudstjenester i Søre Ål kirke. Dette er noe jeg oppmuntrer dere til å se nærmere på, gjerne i lys av den pågående prosessen knyttet til forordnede gudstjenester i bispedømmet.

På kirkesenteret fikk vi en veldig god samtale om arbeid med ungdom i kommunen. *Kirkens SOS, Utekontakten og kommunens SLT-koordinator* bidro til flere perspektiver på hvordan de jobber inn mot unge mennesker. Det er

helt klart et felles engasjement for dette arbeidet, og jeg tror det er veldig viktig å kunne forene både ressurser og kompetanse for å kunne bidra til at unge mennesker får en trygg og god oppvekst. «Det trengs en landsby» — som det heter – for å oppdra et menneske.

Det ble en naturlig overgang å reise videre til *Smestad ungdomsskole*. Etter en liten prat med lærere, møtte jeg elevene i 10. klasse. De hadde forberedt mange gode spørsmål, og det var også noen av de jeg måtte tenke meg om to ganger før jeg besvarte. Det gir energi å være i samme rom som ungdom, jeg ble imponert, og vi fikk til en veldig fin dialog i klasserommet.

Så ble det tid for å puste og pese litt i *testlabben på Universitetet i Innlandet*. Først og fremst er dette et imponerende forsknings- og fagmiljø, som driver med testing av alt fra toppidrettsutøvere til helt vanlig folk som ønsker å sjekke hvordan formen er. Jeg gjennomførte en kondisjonstest på mølla, med klype på nesa og pusterør i munnen. Slitsomt, men veldig gøy å ha prøvd en sånn test.

Så var det tid for å besøke Saksumdal sokn. Vi startet med en *omvisning i kirke og kirkegård*, før vi sammen feiret *150-års jubileum av Saksumdal kirke*. Tenk at i alle disse årene har kirka stått som et tydelig spor av Jesus i Saksumdal, og folk har kommet inn i kirkerommet for å finne tro, håp, trøst og fellesskap. Kirkejubileer gir en god anledning til å nettopp reflektere over kirkas rolle og historie, og alt dette bygget har betydd og fortsatt betyr i folks liv. Etter gudstjenesten fikk vi en spennende gjennomgang av historien, om overgangen fra kapell til kirke. En flott festkveld avsluttet dermed den første uka i visitasen.

Tirsdag 11. mars

Bispevisitasens andre uke ble åpnet med stemningsfull *Morgensang i Fåberg kirke*. Fåberg kirke har et markant korskille mellom skipet, hvor menigheten sitter, og korpartiet med den vakre altertavla. Korskillets funksjon er å markere et symbolsk dele mellom livet her på jorda og Guds himmelrike, slik Jesus selv sa med ordene i evangeliet etter Johannes: "Mitt rike er ikke av denne verden". Her på jorda lever vi bundet av tid og rom, mens Himmelriket ligger bortenfor, utenfor tid og rom. Men korskillet er ikke fullstendig lukket – det har en åpning, noe som symboliserer at vegen til himmelen er åpnet gjennom Kristi offerdød på korset.

Vi fikk også en omvisning i det ærverdige kirkerommet som blir 300 år i 2027, og vi ble orientert om planene for utvikling av den vakre kirkegården på Fåberg, blant annet om et mulig nytt servicebygg. Det er godt å kjenne på at kirkene blir vist god omsorg av lokalsamfunnet.

Ett av mange høydepunkt under visitasen var besøket på Vingrom skole. Vi fikk en god samtale med ledelsen ved skolen om potensiale for økt samarbeid mellom skole og kirke for å bidra til å oppfylle læringsmålene i skolens planverk, og i Den norske kirkes nylig vedtatte [plan for kirkelig undervisning og læring](#). Deretter møtte jeg elevene på 5., 6. og 7. trinn, som "grilla" biskopen med spørsmål om ulike temaer. Jeg svarte etter beste evne, og fikk en god samtale med barna.

Ferden gikk så inn til byen igjen, der vi fikk gleden av å overvære en *Orgelhalvtime i Lillehammer kirke* med den uhyre talentfulle konsertorganisten

Victoria Ulriksen, som hadde Lillehammer kirke som et av sine “venues” på sin turne i Europa. Det er et imponerende program dere har fått til annenhver tirsdag med orgelmusikk av høy klasse.

Etter den flotte konserten reise vi etter hvert tilbake til Vingrom for en *omvisning i Vingrom kirke og ute på kirkegården*. Vingrom kirke er et kjent landemerke for de titalls tusen som daglig passerer ute på E6. Den nye motorvegen vil bringe trafikken ennå nærmere kirkegårdsmuren. Hamar biskop har vært opptatt av at Vingrom kirke og Vingrom kirkegård skal skjermes så langt det er mulig for støyen fra trafikken, samtidig som det er viktig at kirka fortsatt skal være synlig i kulturlandskapet.

Siste post på programmet i Vingrom kirke var den henrivende og livate *konserten* vi fikk ta del i, av og med gode lokale musikkrefter. Den fullsatte kirka fikk oppleve kor og band med deltakere i alle aldre, et flott fellesskapsbyggende arrangement hvor vi også fikk høre om instrumenter og musikk i Bibelen!

Onsdag 12. mars

Kulturhuset Banken var stedet onsdag morgen, der spilte nemlig *Utsiktsbakken Brassband!* Utsiktsbakken brassband, også kjent under forkortelsen UBB, er en arena i særklasse for sosial- og musikalsk mestring med deltakere som bor fra Moelv i sør til Heidal i nord. Vi fikk smakebiter fra samarbeidet de årlig har med Søre Ål menighet, og fra konsert de skal holde sammen med artisten Odd Nordstoga på Maihaugen lørdag 22. mars. Det tror jeg blir en helt fabelaktig konsert som vil være vel verdt å få med seg!

Denne formiddagen var det i Nordre Ål kirke lagt særskilt godt til rette for en hverdagsgudstjeneste med spesielt inviterte gudstjenestedeltakere.

Gudstjenesten ble gjennomført i et samarbeid mellom den lokale kirke og fra tjenestetilbudet Aktiv Aldring, som organiserte skyss fra bo- og servicesentrene og Helsehuset. Jeg vil uttrykke stor takknemlig over at soknene i Lillehammer bestreber seg på at også de eldste innbyggerne gis god kirkelig betjening.

Vi reiste videre til Lillehammer frivilligsentral for *møte med representanter fra Frelsesarmeen, Røde Kors og frivilligsentralen og diakonen i Lillehammer.*

Tema for møtet var: «Hvordan jobbes det med integrering i Lillehammer, og hvordan utfylle hverandre?» I de siste årene har det kommet mange ukrainske flyktninger til Norge, i tillegg kommer det også mennesker fra andre deler av verden med ønske om en tryggere tilværelse. Tall fra SSB viser at vi i Innlandet fylke ville hatt befolkningsnedgang hvis det ikke hadde kommet flyktninger fra Ukraina. Kirka skal være en tydelig stemme mot hverdagsrasisme og antisemittisme, og vi ønsker å bidra i arbeidet med å integrere migranter og flyktninger. Dette deler vi med de organisasjonene og foreningene som deltok på møtet. Vi fikk også høre sterke og gode historier om hva frivillig arbeid betyr for mennesker, både for de som får og de som gir. Det er åpenbart at det er enorme ressurser og muligheter i det frivillige arbeidet som legges ned i lokalsamfunnet.

Byens eldste sportsforretning *Rustadstuen sport* preparerte skiene mine til stafettløpet, og jeg fikk også anledning til å se hvordan arbeidet gjøres på verkstedet. Slike spesialforretninger, med kompetanse og kunnskap utover det

vanlige, beriker et sted, og jeg håper denne type butikker har ei framtid. Jeg kunne i alle fall ikke skylde på skiene for prestasjonen på fredagens stafett!

Neste viktige post på programmet var *møte med Lillehammer kirkelige fellesråd* i fellesrådets nye, fine lokaler i Fåberggata 126. Vi samtalte med utgangspunkt i de rapportene som var innsendt på forhånd, blant annet om Den norske kirkes ansvar i samfunnets kriseberedskap, samarbeid mellom skole og kirke og temaer relatert til kirkebygg og gravplasser. En viktig del av denne samlingen er å gjøre forberedelser inn mot møtet med kommuneledelsen. Rådet viste stort engasjement for å være ei folkekirke som er godt rustet til å møte vår tid.

Vi avsluttet kvelden med salmekveld i *Lillehammer kirke*. Et nytt eksempel under denne visitasen på hvordan salmer, korsang og musikk berører hjertene og skaper gode og robuste fellesskap.

Torsdag 13. mars

Et av de mest sentrale møtepunktene under bispevisitasen var møtet med den *politiske- og administrative ledelsen i Lillehammer kommune*, anført av ordfører Hans Olav Sundfør. Det ble trukket fram at kommunens hovedoppgave er å ivareta innbyggerne i kommunen – i hele livsløpet. Den grunnlovsforankrede folkekirka har sin naturlige plass i dette bildet, og vi diskuterte hva kirka betyr i et lokalsamfunn. Samarbeidet mellom kommune og kirke er svært godt ivaretatt i Lillehammer, og det legges til rette for at kirka får rammevilkår som gjør at en kan holde i hevd de flotte kirkebyggene og gravplassene som finnes her i kommunen. Vi samtalte mye om hvordan kirka

kan bidra inn i det sivile beredskapsarbeidet på kommunalt nivå, både ved store hendelser og kriser, men kanskje særlig i vanskelige situasjoner for enkeltmennesker, og ikke minst hvordan forskjellige samfunnsaktører, også kirka, kan bidra til å forebygge i de ulike utfordringene samfunnet møter.

Jeg tok også opp temaet samarbeid skole-kirke, med vekt på at kirka skal bidra til å gjennomføre læringsmålene i skolen. Gode relasjoner mellom skole og kirke, og kjennskap til den lokale kirka, vil også være en styrke i skolens beredskapsplaner. De kirkelige tilsattes kompetanse og selve kirkerommet vil være ressurser som kan støtte opp om ivaretagelsen av barn og unge i sorg og kriser. Likeverd og religionsåpenhet er gode verdier også for kirka. Det vil fortsatt være slik at skoleelever skal få kunnskap om nasjonale og lokale tradisjoner, og det vil fremdeles være rom for at det kan gjennomføres barnehage- og skolegudstjenester og besøk i kirker og på gravplasser. Barnehage, skole og kirke har et felles mål om å bidra til å styrke livskompetansen for barn og unge, herunder forberede til å møte de eksistensielle og krevende utfordringer vi alle møter i løpet av livet.

Fra Rådhuset gikk vi til *Meierigården*, et åpent møte-, være- og lærested for mennesker som direkte eller indirekte er berørt av demenssykdom. Demensomsorgen har fått sterkt økt fokus de siste årene, både på grunn av et økende antall rammede, men også på grunn av nye metoder for å imøtekomme brukernes, og deres pårørendes, behov for tilrettelegging og forståelse. De fleste har fått med seg NRK-suksessen "Demenskoret". I Meierigården arrangeres blant annet tilbudet "Slagertimen" med kjente og kjære musikkstykker, og en rekke andre tilbud.

På en visitas er kontrastene store. På Norges toppidrettsgymnas (NTG) fikk jeg møte mennesker som er på veg *inn* i voksenlivet. I tillegg til å være seriøse skoleelever og ambisiøse idrettsutøvere, kom det fram at elevene på NTG også er opptatt av eksistensielle temaer, og spørsmålene var mange. Det var også tid til et møte med ledelsen på skolen, hvor vi også tok opp samarbeid mellom kirka i Nordre Ål og skolen.

Mosjon og trening var også tema på siste post på torsdagens program. Som ledd i forberedelsen til fredagens skistafett, fikk jeg god veiledning og innføring i adekvat langrennsteknikk av seniorutøvere i Lillehammer skiklubb. Om det hjalp, får de som overvar stafetten bedømme.... Det viktigste jeg tar med meg fra samlingen på Birkebeineren skistadion den ettermiddagen er likevel hvor viktig slike anlegg er for å gi gode, varierte og meningsfulle aktivitetstilbud til både yngre og eldre, samtidig som det skapes sosiale treffsted for dugnad og samvær for mange mennesker. Dette er bra for folkehelsa!

Fredag 14. mars

Riktignok utenom det offisielle visitasprogrammet, men så godt kunngjort og forberedt gjennom visitasens program, at det fortjener noen ord:

StafettBirken! I strålende sol stilte Lillehammer kirkelige fellesråd for første gang lag i Mix-klassen. Det var fire etapper, og på grunn av lite snø var løypa lagt til World Cup traseen for sprint. Vi smurte med solkrem i ansiktet og festesmøring under skia – og en stor heiagjeng kom for å støtte laget. Laget gikk inn til en hederlig 5. plass. Som en ekstrautfordring gir jeg herved utfordringen om at Lillehammer kirkelige fellesråd bør stille lag også neste år!

Del 2 – Betraktninger og utfordringer

Etter å ha opplevd disse seks fulle dagene i Lillehammer er jeg fylt opp av inntrykk. Det er ingen tvil om at det holdes et høyt aktivitetsnivå i soknene. Det skjer veldig mye bra og jeg har fått oppleve engasjerte folkevalgte, frivillige og ansatte som ønsker å gjøre det beste for innbyggerne i Lillehammer. Gjennom samtaler, møtepunkter og observasjoner har jeg gjort meg noen tanker om hva som kunne være fornuftig og spennende å se på framover. Mitt innsteg har hele tida vært å nettopp se framover og ruste oss for det som vi vet kommer. Men også det vi ikke vet at kommer. Jeg har landet på å gi dere 10 utfordringer å arbeide med videre. Flere av dem kan sees i sammenheng.

Det første hovedområde jeg vil snakke om er:

I Gudstjenester og kirkelige handlinger

Gudstjenestelivet er selve pulsslaget i kirka vår. Slik har det vært siden de første kristne kom sammen for å dele brød og vin til minne om Jesu død og oppstandelse. I 2000 år er gudstjenester feiret i den kristne kirke over hele verden på Jesu oppstandelsesdag, søndagen. Vi har feiret flere flotte gudstjenester i løpet av visitasen. De har hatt ulike uttrykk, fra Morgensang med nattverd og Tomasmesse, til jubileumsgudstjeneste og visitasgudstjeneste. Alle menigheter har en lokal grunnordning for hovedgudstjenester, denne er vedtatt av menighetsrådet. I 2020 ble det gjennomført en større prosess for revisjon av disse lokale grunnordningene i hele bispedømmet. En motivasjon for endringene den gangen var å ivareta større grad av gjenkjennelighet og enhetlig praksis. Gudstjenestearbeid er et skapende og dynamisk arbeid. Jeg anmoder sokneprestene om å gå gjennom ordningene som er i bruk, og «korrekturlese» dem, oppdatere dem språklig, og kvalitetssikre at de er i tråd både med Kirkemøtets vedtak for ordning for hovedgudstjenesten, og med lokal grunnordning vedtatt av menighetsrådet. Er det behov for større endringer, skal dette forankres i menighetsrådet og sendes inn til biskop for orientering eller godkjenning.

Samtalene om hvordan vi er kirke på vårt sted er diskusjoner det er naturlig å gjennomføre i en dialog mellom råd og stab. Ett av mine perspektiver er at innbyggerne søker til kirka når det som skjer der berører livet vårt helt konkret. Det kan være gjennom direkte involvering av enkeltpersoner eller samarbeid med grupper, men også indirekte gjennom deltakelse av andre og/eller temaer som berører menneskers liv. Dette er i tråd med Den norske kirkes strategi, som utfordrer oss til å være ei kirke som åpner rom for tro, ei kirke som er der livet leves, og ei kirke som er mer for flere. Gudstjenesteutvikling er et kontinuerlig arbeid, og gode planer må regelmessig evalueres og fornyes.

Bakgrunnen for dette arbeidet er et års-hjul med ulike gudstjenester gjennom året. Så min første utfordring er å:

- 1) *Videreutvikle årshjulet for gudstjenester og samarbeid med andre aktører i det enkelte sogn, knytta til den enkelte kirke. I tillegg til arbeidet med dette, bør man drøfte målsettinger og evaluere eksisterende tiltak for å vurdere om man skal videreføre, endre eller eventuelt avslutte tiltak.*

Det er stor kirkemusikalsk kompetanse og mange gode musikalske krefter her i kirkekommunen. Det har vi opplevd gjennom både gudstjenester, kor og konserter. Kirkemusikken har en helt særlig funksjon i gudstjenestelivet, ja, egentlig tenker jeg all liturgi som musikk – også det leste ord. Det er noe som gjøres, høres og forkynnes. Salmeskatten vår, som er så utrolig viktig, er tolket teologi som formidles som poesi, toner, og sang. Det fungerer så å si for alle, også spebarn og demente, uavhengig av vår kognitive kapasitet. Derfor blir også kirkemusikken helt sentral, ikke bare i konserter, gudstjenester og kirkelige handlinger, men også i diakonien og i kirkelig undervisning og læring. Kirkemusikken er også kirkas kulturarbeid, og inviterer til stor involvering og samarbeid med andre aktører. Derfor vil jeg utfordre til å:

- 2) *Gjennomgå det kirkemusikalske arbeidet og nedfelle det i en plan for kirkemusikk. Denne planen legges inn i "Kirka vår".*

II Omsorg og solidaritet

Det skjer mye godt diakonalt arbeid i Lillehammer, og det er noe jeg har hørt både ansatte og menighetsråd være opptatt av. Vi har berørt flere diakonale felt, slik som inkludering, fellesskap, ensomhet og psykisk helse. Kirka har alltid som mål å være med å skape gode lokalsamfunn. Dette gjøres gjennom eget arbeid, men også i samarbeid med andre. Det er godt grunnlag for samskaping her i kommunen, med mange aktører som har stort hjerte for folk i alle generasjoner. Jeg har stor tro på det å gjøre ting i fellesskap. Det kan ofte handle om det å våge, det å hive seg ut i noe nytt, og kanskje samarbeide på nye måter.

“Ingen skal utelates” er for øvrig visjonen og overskriften i FNs bærekraftsmål. Gjennom 17 mål og 169 delmål skal stater, næringsliv og sivilsamfunn gjøre verden til et mer rettferdig og bærekraftig sted for både mennesker og miljø. Dette klinger veldig godt sammen med kirkas diakonale oppdrag, med fokus på inkluderende fellesskap, nestekjærlighet, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. En [nylig rapport](#) om kirkas arbeid med bærekraftsmålene viser at kirkas bidrag er bredt og mangfoldig. Dette er viktige perspektiver å ha med seg, ikke minst i samarbeid med kommunale myndigheter.

Jeg vil utfordre til at dere:

- 3) *Sammen med organisasjoner, lag, foreninger og Lillehammer kommune søker etter flere samarbeidsområder og arenaer. Jeg vil særlig utfordre til å vurdere samarbeidsprosjekt innenfor psykisk helse, ensomhet og integrering.*

III Barn og unge

Det er et stort engasjement for barn og unge blant både ansatte og folkevalgte, dette ble tematisert ved flere anledninger under visitasen. Det har blitt påbegynt gode samtaler, og blitt tatt noen steg i spennende retninger. Også Hamar bispedømmeråd har en særlig satsning på ungdom, som gjenspeiles i den [nye vedtatte strategien](#). Bispedømmerådet ønsker blant annet å prioritere arbeid med konfirmanttida og møteplasser på tvers av generasjoner. Jeg vil utfordre soknene til å fortsette samtalen, og:

- 4) *Videreutvikle arbeidet med ungdom og unge voksne, herunder også se hen til mulige samarbeidspartnere, lag, foreninger mv., i lokalsamfunnet som gir tilbud til ungdom.*

[Ny plan for kirkelig undervisning og læring](#) utfordrer oss til å tenke videre og bredere enn det vi har gjort i forbindelse med trosopplæringa. Nå skal vi ikke bare henvende oss til de som er døpt, men også til alle interesserte – og som jeg pleier å si, også de “uinteresserte”. De sentrale innholds-dimensjonene i planen er 1) Bibel, tekst og tolkning 2) Kirkas kultur og tradisjon 3) Kristen tro i praksis. Til sammen skal dette gi barna mulighet til livstolkning og livsmestring. I dette planverket utfordres vi til å tenke på alle som bor i soknet. Det krever en omstilling, blant annet gjør det noe med hvordan vi tenker kommunikasjon. Nye rammeplaner vil etter planen komme i 2026, og innholds-dimensjonen vil ytterligere konkretiseres gjennom dette. Jeg vil utfordre dere til å

- 5) *Arbeide videre med å implementere ny overordnet plan for kirkelig undervisning og læring med fokus på bredde og kvalitet.*

Vi har fått høre gjennom uka at det er gode relasjoner mellom kirka og flere skoler og barnehager. Man treffer veldig mange barn gjennom skolegudstjenester og barnehagegudstjeneste. Vi har et særlig ansvar for å tradere kunnskap og kjennskap til kristne tradisjoner og vår felles kulturarv. Det er viktig at alle barn gis samme tilbud uavhengig av hvilken skole de går på. Det er mange berøringspunkter mellom læringsplanene i skolene og det kirka kan tilby av kompetanse og opplegg. Dette er noe som bør nedfelles i en samarbeidsplan, slik at det ikke blir for tilknyttet enkeltpersoners relasjoner. Jeg mener også dette er viktig i et beredskapsperspektiv, at barn og unge er kjent med kirkerommet før man eventuelt vil oppsøke kirka ved kriser og ulykker. Det vil framover være naturlig å se dette i en sammenheng med innføring av ny plan for kirkelig undervisning og læring. Det er allerede satt i gang tenkning rundt dette, og jeg utfordrer derfor til å:

- 6) *Sammen med kommune, skole og barnehage se på hvilket faglig innsteg man har for samarbeid, og hvilke arbeidsmetoder det er mulig å bruke, og formalisere samarbeidet i en egen avtale. Et allerede godt forhold danner grunnlag for framtida.*

IV Kirka i lokalsamfunnet

Om to år feires det minst to store jubileer her i kommunen: Lillehammer by blir 200 år, mens Fåberg kirke fyller 300 år. I 2030 markerer hele nasjonen tusenårsjubileet for slaget ved Stiklestad og den enorme samfunnsendringen som skjedde ved kristningen av Norge. Dette er alle gode anledninger til å løfte fram kirkas rolle i lokalsamfunnet og understreke våre felles verdier og kulturarv. Det er tid for å ta fram fortellingene om Olavstradisjonen, Olsok og

pilegrimstradisjonen. Men også nyere historie om byens grunnleggelse, kirkebyggenes historie og møter mellom ulike tros- og livssyn. Og hva med å løfte fram husmannsgutten og soningsfangen fra Lillehammer – Lars Skrefsrud, som ble verdenskjent misjonær i India. Det handler om å «feire fortid – og forme framtid». Jeg vil utfordre den lokale kirke til å

- 7) *Se på muligheter for aktiv deltakelse i jubileumsarbeidet, i samarbeid med Lillehammer kommune og andre aktører. Det vil være naturlig å gjennomføre en festgudstjeneste ved byens 200-års jubileum.*

V Medarbeiderskap og organisering

Den kirkelige virksomhet er stor, og vi jobber på et mangfold av arenaer. Det har lenge vært en utfordring for menighetsrådene å ha et oversiktsbilde over alt som skjer, og dermed kunne være det strategiske organet som setter retning. Derfor har vi fått på plass verktøyet "Kirka vår - samlet plan for menighetene". Dette er både et verktøy for å samle planverket, og å kunne se ting i sammenheng, men det ligger også en metodikk her som skal hjelpe oss med å gjøre strategiske satsninger bygget på god kunnskap om samfunnet rundt oss. Vi har tematisert "Kirka vår" gjennom visitasen, og jeg vil derfor varmt oppmuntre, inspirere, utfordre og, egentlig, pushe dere til å:

- 8) *Ta i bruk verktøyet og den strategiske metoden i «Kirka vår – samlet plan for menighetene» i alle menighetsråd og stab.*

Hamar bispedømmeråd gjennomførte i 2024 en stor strategiprosess som involverte hele bispedømmet. Jeg vet at dette satte i gang mange gode strategiske samtaler i lokalkirka, også her i Lillehammer. Jeg tror det er viktig å ha sånne prosesser i alle ledd, og dette henger sammen med innføringen av verktøyet “Kirka vår” og implementeringen av ny plan for kirkelig undervisning og læring. Vi må ha en strategi som bygger på det sentrale i vårt oppdrag, med fokus på gudstjenester og kirkelige handlinger. Vi må jobbe smart med våre ressurser, og være tydelige på de visjoner og satsninger vi har. Strategien må speile målgruppa *alle som bor i soknet*, men også gi rom for de som ønsker å være enda tettere tilknyttet menighetens arbeid. Jeg har også tro på at jo mer strategiene i de ulike nivåene i kirka henger sammen, jo større ressursutnyttelse får vi, og større slagkraft i det arbeidet vi gjør. Min niende utfordring vil være at alle sokn i Lillehammer kirkekommune:

- 9) *Gjennomfører en strategisk prosess, gjerne med utgangspunkt i bispedømmerådets og Kirkemøtets strategi. Arbeidet bør involvere både folkevalgte og ansatte, og gjerne også frivillige. Bruk gjerne metodikken som er beskrevet i “Kirka vår”.*

Den norske kirke har en rekrutteringsutfordring. Vi vet at det vil bli krevende å fylle de ulike kirkelige stillingene i tida framover, mye på grunn av at færre begynner på de kirkelige studieretningene. Folk som jobber i kirka opplyser ofte at de begynte i kirkelig tjeneste fordi noen personlig hadde oppfordret dem. Vi har under visitasen fått høre mye om kirkas kontaktflater med lokalsamfunnet, særlig med ungdom. Både gjennom ledertrening, frivillig arbeid, sommerjobb eller arbeidsuker blir unge mennesker kjent med kirka som arbeidsplass. Min siste utfordring i dag blir derfor:

- 10) *At det overfor ungdom snakkes om mulighet for kirkelig utdanning, og hva det vil si å arbeide i kirka. Man kan også konkret se på mulighetsrommet for å ha elever til orgelundervisning. Dette kan for eksempel være i samarbeid med kulturskolen eller lignende.*

Avslutning

Jeg vil avslutte med å takke.

Takk til alle som har planlagt visitasprogrammet. Takk for alle innsendte rapporter. Takk for gudstjenester, samtaler, håndtrykk og møter. Takk for alle fortellingene som har blitt delt med meg. Det har gjort stort inntrykk.

Jeg ønsker all lykke til med det videre arbeidet i soknene i Lillehammer.

Må Gud velsigne Fåberg, Lillehammer, Nordre Ål, Saksumdal, Søre Ål og Vingrom sokn!

Må Gud velsigne Lillehammer kommune!

Ole Kristian Bonden
biskop i Hamar